

15 בנובמבר 2018

מבקשות מקלט נפגעות אלימות במשפחה

לקראת הדיון בוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בנושא יישום המלצות הוועדה הבין-משרדית למניעה וטיפול בתופעת האלימות במשפחה

בישראל חיות כ-7,000 נשים מבקשות מקלט מאפריקה, ללא מעמד מוסדר וללא זכויות בסיסיות. ההשלכות של חיים ללא מעמד וללא זכויות ניכרות בראש ובראשונה בקרב הקבוצות הפגיעות ביותר, ובפרט באוכלוסיית הנשים, אשר רבות מהן נמלטו ממדינות מוצאן על רקע מלחמה או רדיפה, חלקן שרדו את מחנות העינויים בסיני, בהם עברו אונס והתעללות ברוטלית. וכיום חיות בישראל כמיעוט נשי בקהילות עם רוב גברי מובהק.

מבקשות מקלט נפגעות אלימות במשפחה לא זוכות לטיפול הרווחה, אלא במצבי סכנה ממשית - בהתאם למדיניות משרד הרווחה, מבקשת מקלט שאינה מוגדרת כמי שנשקפת סכנה מיידית לשלומה, לא זוכה לליווי וטיפול של לשכות הרווחה ושל המרכזים למניעת אלימות במשפחה. המענה היחיד הניתן כיום למבקשות מקלט הסובלות מאלימות במשפחה הוא **הגנת חירום במקלטים לנשים מוכות**.¹ אולם, גם כאשר הן מגיעות למקלטים, הללו אינם ערוכים לספק להן טיפול הולם: ברוב המקרים אין לנשים הללו ביטוח בריאות מה שמחייב אותן לקבל טיפול רפואי במרפאת טרם לפליטים בתחנה המרכזית בת"א, תוך סיכון בפגישה עם בן הזוג האלים או בני משפחתו; בנוסף, אין במקלטים הנגשה לשונית ותרבותית והדבר לא מאפשר את השתלבותן במקרים רבים ופוגע באפשרות שיקומן. עם יציאתן מהמקלט, הנשים אינן זכאיות להמשך שירותי תמיכה וטיפול מטעם הרווחה או לסל השיקום לנשים יוצאות מקלטים. וכך, לעיתים קרובות הן נאלצות בלית ברירה לחזור לבן הזוג האלים.²

למרות הרפורמה במשרד הרווחה בפועל המדיניות נותרה כשהייתה: מתן מענים אך ורק במקרי חירום - במאי 2014 פרסם מבקר המדינה דוח חריף במיוחד בו ציין המבקר בחומרה את החסר במענים ובטיפול שמקבלות מבקשות מקלט נפגעות אלימות, ואת העדר תהליך השיקום של אישה מבקשת מקלט.

כמענה לליקויים, פרסם משרד הרווחה במרץ 2017 את מסמך **"הצעת מדיניות משרד הרווחה בטיפול בזרים בגירים שאינם ברי הרחקה"** שכלל גם מענים מקיפים למבקשות מקלט נפגעות אלימות במשפחה, הכוללים מתן שירותים, של תמיכה וליווי בקהילה. על אף שהוקצו 10 מיליון ש"ח, מתוכם כ-רבע מיועדים לטיפול בקורבנות אלימות משפחה, ממשיך משרד הרווחה לדבוק במדיניותו הישנה ולהפנות את התקציבים אך ורק למענים חירומיים במסגרת המקלטים לנשים מוכות - **ראו מכתבו של השר בנושא**.

¹ ראו ישיבת הוועדה לבחינת בעיית העובדים הזרים (4 במרץ 2014), פרוטוקול 34, עמ' 4.

² מבקשות מקלט כן זכאיות לקבל ביציאה מהמקלט מענק הסתגלות על פי חוק שירותי רווחה (מענק הסתגלות לנשים ששהו במקלט לנשים מוכות), התשע"ג-2012, אם שהו למעלה מ-60 יום במקלט לנשים מוכות, ולא שבו לביתן לאחר מכן, שכן מענק זה אינו מוגבל בחוק לתושבות ישראליות בלבד.

המצב הקיים עומד בניגוד מוחלט להמלצות מבקר המדינה ולמסקנות הצוות המקצועי של משרד הרווחה עצמו, ואף בניגוד להיגיון הבריא, שהרי הנגשה של טיפול וליווי משפחתי במסגרת "מרכזים למניעה ולטיפול באלימות במשפחה" יכולה למנוע הידרדרות למצבי סכנה ולייתר את ההשמה במקלטים, שעלותם גבוהה יותר מהמענים בקהילה.

המדיניות הנוכחית מותירה את מבקשות המקלט קורבנות האלימות עם סיכויים כמעט אפסיים להיחלץ ממעגל האלימות, ולאפשר להן ולילדיהן חיים בטוחים. על משרד הרווחה לדאוג ליישום של הצעת המדיניות ולהעניק טיפול מלא למבקשות מקלט קורבנות אלימות במשפחה.

כל אישה נפגעת אלימות ראויה למענה הולם, ללא קשר למעמדה.